

ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ У НИШУ

Број:

10/3-73

ИЗВЕШТАЈ О УРАЂЕНОМ МАСТЕР РАДУ

Датум:

12.04.2016.

Наставно-научном већу Филозофског факултета Универзитета у Нишу
подносимо следећи извештај:

ИЗВЕШТАЈ О УРАЂЕНОМ МАСТЕР РАДУ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ:

1. Састав комисије:

1. Др Марина Хаци Пешић, ред. проф.
2. Др Александра Костић, ред. проф.
3. Др Владимир Хедрих, ванр. проф.
4. Др Миодраг Миленовић, доцент

2. Одлука Већа департмана за психологију број 10/8-53 од 18.02.2016.

II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ:

1. Име, име једног родитеља, презиме:

____ Маја (Небојша) Анђелић _____

2. Година уписа на мастер академске студије

2013/2014.

3. Назив студијског програма

Мастер академске студије психологије

III НАСЛОВ – МАСТЕР РАДА:

*Стрес, превладавање стреса и временска перспектива код рукометних судија
различитог ранга*

IV ПРЕГЛЕД -МАСТЕР РАДА:

У овом раду кандидаткиња се бави испитивањем разлика у интензитету доживљаја стреса, учесталости коришћења стратегија превладавања стреса и димензија временске перспективе код рукометних судија у зависности од њиховог ранга такмичења. Узорак обухвата 120 испитаника, рукометних судија са подручја целе Србије, по 30 за сваки од четири ранга такмичења.

Стрес и превладавање стреса су концепти који се интензивно истражују код особа различитих профила, обзиром на често суочавање са стресним ситуацијама у савременој свакодневици. Временска перспектива је конструкт који описује начин на који посматрамо своју прошлост, садашњост и будућност, и у великој мери утиче на наше понашање. Значај ових конструката је и у спорту велики. Однос који спортисти имају према такмичењима, својим успесима и неуспесима, утиче на њихове даље перформансе. Колико је одређено такмичење или наступ стресан за појединца или тим, и начин на који ће се превладати стресна ситуација утиче на успешност, као и доминантна временска перспектива и интерпретација догађаја. Рукометне судије, као актери на терену током утакмица, могу да утичу на њихов исход својим одлукама и стога су њихово доживљавање стресних ситуација, превладавање истих и утицај на даље понашање битни аспекти перформанси појединаца.

Овај рад представља покушај да се истраже разлике у доживљају стреса и стратегијама његовог превладавања, као и разлике у доминантности одрђених временских перспектива код рукометних судија различитих рангова такмичења у Србији. Имајући у виду стресне ситуације са којима се спортске судије могу суочавати током своје каријере, резултати истраживања могу послужити у програмима њихових припрема за боље перформансе на терену, њихово адекватно суочавање са стресним ситуацијама и (не)успесима.

Приложени мастер рад изложен је на 85 страна и обухвата следеће целине:

Теоријска разматрања садрже упознавање са психологијом спорта и проблемима којима се она бави, представљање резултата ранијих истраживања у психологији спорта, како са спортистима, тако и са судијама различитих спортова, затим представљање рукомета и захтева који се стављају пред рукометне судије у Србији током њихове каријере. Након приказа психологије спорта, следе одређења и описи испитиваних концепата истраживања, преглед теорија о њиховом настанку и развоју, различите врсте операционализације, резултате досадашњих истраживања који се односе на повезаност проучаваних концепата са сродним појмовима.

Приказ методологије истраживања обухвата дефинисање проблема, значаја и циљева истраживања, затим следи одређења варијабли, приказ психометријских карактеристика примењених инструмената и очекивани резултати. Узорак на којем је спроведено истраживање је описан кроз две табеле.

Резултати истраживања чине трећу велику целину и приказани су у једанаест табела. Најпре је приказана поузданост коришћених скала на узорку рукометних судија Србије. Затим су дате дескриптивне карактеристике испитиваних варијабли са провером нормалности дистрибуције. Након тога следи приказ резултата према хипотезама истраживања. Прво су приказане разлике у интензитету доживљаја стреса код рукометних судија различитог ранга у Србији. Следећи резултати приказују разлику у учесталости коришћења стратегија превладавања стреса код рукометних судија различитих рангова у Србији, а потом и разлике у коришћењу временских перспектива. Резултати испитивања повезаности ранга рукометних судија и интензитета доживљаја стреса (Ета коефицијент) су приказани следећи, затим корелација са стратегијама превладавања стреса и временском перспективом. На крају је дат приказ предикције ранга рукометних судија помоћу испитиваних конструката. Резултати показују да судије првог степена такмичења имају најизраженије Физичке индикаторе стреса, у односу на судије других степена такмичења. Код судија трећег степена су Физички индикатори израженији у односу на судије другог степена и четвртог степена. Судије другог степена такмичења имају најизраженије Емоционалне индикаторе у односу на судије осталих рангова. Ова димензија стреса је најмање изражена код судија четвртог ранга. Навике као димензија

ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ У НИШУ

ИЗВЕШТАЈ О УРАЂЕНОМ МАСТЕР РАДУ

Број:

10/3-73

Датум:

12.04.2016.

стреса су најизраженије у односу на остале димензије, поготово код судија првог ранга. Судије другог ранга имају најнижи ниво изражености овог индикатора стреса. Стратегије превладавања стреса које најчешће користе рукометне судије највишег ранга су Позитивна реинтерпретација и раст, Фокусирање на емоције и “вентилирање” емоција, Инструментална социјална подршка, Активно превладавање, Ограничење, Емоционална социјална подршка, Прихватање, Супресија и Планирање. Судије овог ранга у најмањој мери користе стратегије Избегавања стресних ситуација, као што су Бихејвиорално неангажовање и Негирање. Бихејвиорално неангажовање је најизраженије код судија трећег ранга, као и Окретање религији и Употреба супстанци. Активно превладавање је димензија за коју ће се најређе одредити судије четвртог степена. Негативан поглед на прошлост најзаступљенији је код судија трећег ранга, који чешће од осталих користе и Позитивну прошлост. Код судија трећег ранга су у односу на остале рангове такође најзаступљеније Хедонистичка садашњост и Будућност. Када се о Фаталистичкој садашњости ради, она је најзаступљенија код судија другог ранга, док је за рукометне судије четвртог ранга ово временска перспектива коју најређе користе. Међутим, код рукометних судија трећег степена има највећих одступања од просечних одговора када је у питању ова димензија. Судије другог ранга у најмањој мери имају негативан поглед на прошлост. Повезаност стреса и ранга, односно степена такмичења рукометних судија је слаба, како за скалу у целини, тако и за субске. Највиша корелација је на субскали Физички индикатори, док је најнижа забележена код Проблема спавања, међутим ова разлика у корелацијама између индикатора није велика и ниска је. Планирање је једина субскала стратегија превладавања стреса која има средње изражену корелацију, интензитет корелација код субске. Активно превладавање и Планирање је на граници значајности. Димензије Временске перспективе Негативна прошлост и Фаталистичка садашњост и ранг рукометних судија су слабо повезани. Међутим, ова корелација је виша од корелација осталих димензија. Повезаност димензије Позитивна прошлост је на самој граници значајности. Скуп предиктора објашњава 6% варијансе ранга рукометних судија Србије. Парцијална корелација Стреса и Стратегија превладавања стреса је негативна и ниска, док Временска перспектива позитивно корелира са критеријумском варијаблом.

Дискусија резултата дата је на осам страна текста у којима су понуђена објашњења за добијене налазе у односу на претходно постављене хипотезе позивањем на релевантна теоријска схватања и резултате сродних емпиријских истраживања.

Закључци истраживања су приказани на две стране и садрже преглед и импликације најважнијих налаза. Истакнута су ограничења и предности истраживања и дати предлози за будућа истраживања како би се наведена ограничења превазишла.

Литература садржи шездесет библиографских јединица на српском, хрватском и енглеском језику.

Прилози: У прилозима су дати инструменти коришћени у истраживању: *Stress Indicators Questionnaire* за испитивање интензитета доживљаја стреса, *COPE Inventory* за испитивање стратегија превладавања стреса, Зимбардов упитник Временске перспективе и Упитник конструисан за потребе истраживања.

Рад има укупно 85 страна и 13 табела.

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА -МАСТЕР РАДА:

1. ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

На испитаном узорку рукометних судија у Србији су се као најизраженији индикатор доживљаја стреса показале Навике, независно од ранга такмичења на коме се налазе судије. Навике су такође једини индикатор стреса који постепено опада зависно од ранга такмичења судија. Овај индикатор обухвата недостатак времена за одмор, за уживање особе у активностима које воли и за дружење са себи драгим особама. Добијени резултат указује на све оно чега се у великој мери одричу особе које се одлуче за овај позив. Утакмице се у највећем броју случајева играју викендом и судије немају довољно времена за опуштање након радне недеље, која може бити стресна, већ се припремају за нове рукометне изазове. Када су други индикатори стреса у питању постоји разлика у њиховој изражености зависно од ранга такмичења судија. Судије различитог ранга такмичења ће на различите начине доживљавати стресне ситуације и њихови физиолошки, емоционални, бихејвиорални одговори ће се разликовати. Тако ће судије другог и четвртог степена такмичења на стресне ситуације реаговати бурно, и са израженом анксиозношћу ће се суочавати са новим изазовима, док судије које се налазе на трећем рангу такмичења код себе примећују физиолошке промене као реакцију на стрес. Када се посматрају стратегије превладавања стреса и учесталост њиховог коришћења од стране рукометних судија не постоје велике разлике у коришћењу одређених стратегија. У највећој мери се рукометне судије у Србији у стресним ситуацијама одлучују за Активно превладавање проблема уз пажљиво Планирање корака које треба да преузму. Свакако је коришћење ових конструктивних стратегија превладавања најзаступљеније код судија првог ранга такмичења, како је и очекивано, док се Избегавање стресних ситуација и проблема користи у најмањој мери. Највеће разлике се код судија могу уочити када се посматрају доминантне временске перспективе. Судије првог и другог ранга у највећој мери верују да ништа није под њиховом контролом и да не могу да утичу на догађаје око себе. За разлику од њих, судије трећег и четвртог ранга предузимају активности за које није потребно планирање и већи напор, и не размишљају о последицама својих акција и могућим непријатностима. Испитивање повезаности ранга такмичења рукометних судија и испитиваних конструката показало је да је у највећем броју случајева она слаба. Интензитет доживљаја стреса, његово превладавање и временска перспектива као скуп предиктора објашњавају свега шест процената варијансе критеријума, односно ранга такмичења рукометних судија. Уз помоћ ових конструката се са врло малом сигурношћу може предвидети ранг такмичења на коме се налазе судије укључене у истраживање.

2. ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Резултати истраживања су приказани у складу са постављеним хипотезама, систематично и прегледно. Најпре је приказана структура узорка с обзиром на пол и године, затим је приказана поузданост коришћених скала на испитаном узорку рукометних судија у Србији. Следеће су приказане дескриптивне статистичке мере на испитиваним варијаблама истраживања и извршена је провера нормалности дистрибуције скорова, а потом следи приказ резултата према постављеним хипотезама: разлике у интензитету доживљаја стреса, разлике у учесталости коришћења стратегија превладавања стреса, разлике у коришћењу временских перспектива код рукометних судија различитих рангова у Србији. Резултати испитивања повезаности ранга рукометних судија и испитиваних конструката су приказани у наредном делу, и на крају је дат приказ предикције ранга рукометних судија помоћу испитиваних конструката. Преглед резултата истраживања се завршава приказом разлика на испитиваним варијаблама с обзиром на контролне варијабле. Добијени налази су сагледани и протумачени у складу са релевантним теоријским схватањима и резултатима досадашњих истраживања из ових области.

3. КОНАЧНА ОЦЕНА -МАСТЕР РАДА

Мастер рад „*Стрес, превладавање стреса и временска перспектива код рукометних судија различитог ранга*“ у складу је са наведеном темом и испуњава све важне одреднице

ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ У НИШУ

ИЗВЕШТАЈ О УРАЂЕНОМ МАСТЕР РАДУ

Број:

10/3-73

Датум:

12. 04. 2016.

самосталног научног истраживања студента. Рад садржи обухватан и темељно обрађен теоријски део у којем се разматрају важни аспекти психологије спорта, стреса, превладавања стреса и временске перспективе рукометних судија у Србији. Приказана су ранија истраживања о овим и сродним концептима, како у психологији спорта, тако и ван ње. Методолошки део одговара на постављене циљеве истраживања, а резултати су адекватно протумачени и аргументовани. Предност овог рада је у самом избору теме јер на нашим просторима нема много истраживања која су се бавила проучавањем наведених концепата и испитивањем њиховог међусобног односа на узорку спортиста. Ранија истраживања у психологији спорта су сконцентрисана на играче и њихове перформансе, док су остали актери такмичења неправедно занемарени, а међу њима и рукометне судије. Са развојем овог спорта пред њих су постављени нови, озбиљнији захтеви, које морају да испуне уколико желе да дођу до виших рангова такмичења. Њихово доживљавање стресних ситуација, превладавање и утицај истих на даље активности које ће предузети значајни су за суђење и наступ на свакој утакмици. Налази овог истраживања могу бити први корак ка бољем разумевању стреса и његовог превладавања, као и димензија временске перспективе, што може послужити у програмима припреме спортских судија за боље суочавање са стресним ситуацијама на терену. Судије се могу научити да користе адаптивне стратегије превладавања стреса и да не дозволе да грешке учињене током утакмица негативно утичу на даље перформансе.

VI ПРЕДЛОГ:

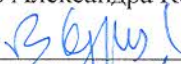
На основу укупне оцене тезе, комисија предлаже:

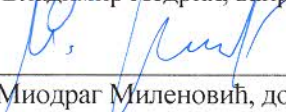
- да се мастер рад прихвати, а кандидату одобри јавна одбрана

ПОТПИС ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

Др Марина Хаџи Пешић, ред. проф.

Др Александра Костић, ред. проф.

Др Владимир Хедрих, ванр. проф.

Др Миодраг Миленовић, доцент